

Tweejaarlijks verslag 2009-2010

Informatie- en Adviescentrum inzake
Schadelijke Sektarische Organisaties

Wet van 2 JUNI 1998 houdende oprichting van een Informatie- en Adviescentrum inzake de schadelijke sektarische organisaties en van een Administratieve coördinatiecel inzake de strijd tegen schadelijke sektarische organisaties.

Art. 11. Het Centrum stelt elke twee jaar een verslag van zijn activiteiten voor. Dit verslag wordt gestuurd aan de Ministerraad, de Wetgevende Kamers en aan de Raden en Regeringen van de Gemeenschappen en Gewesten.

2009

2010

BIJLAGEN

BIJLAGEN

1 - Studie van een specifiek geval :

**Het gebruik van psychotrope stoffen
in de spirituele markt**

2 - Advies van 12 oktober 2009 betreffende

Maharishi Global Financing Research Foundation

2 - Advies van 28 juni 2010 betreffende

vzw Radhadesh

De bijlagen 2 en 3 kunnen geraadpleegd worden op het menu
"Publicaties > Adviezen en aanbevelingen"
op de website van het IACSSO (www.iacsso.be/publicatiesadvies.htm).

BIJLAGE 1**Studie van een specifiek geval :
Het gebruik van psychotrope stoffen in de spirituele markt**

Om en bij de honderdvijftig van de geïdentificeerde planten van de wereldwijde flora bevatten wat de farmacologie psychoactieve producten noemt - stoffen die overeenkomen met bepaalde biogene aminen van het menselijk lichaam die, door nabootsing van die aminen, gaan leiden tot wijzigingen op het stuk van het centraal zenuwstelselⁱ, de wijze waarop een individu de wereld ziet gaan wijzigen en in bepaalde gevallen, die ons aanbelangen, «visioenen» veroorzakenⁱⁱ- en worden gebruikt door degenen die voordeel willen halen uit de bedweimende bestanddelen ervanⁱⁱⁱ.

In alle culturele geledingen van de geschiedenis van de mens is er vaak sprake van het maatschappelijk geordende gebruik van voornoemde planten in het kader van magisch-religieuze rituelen die een driedubbele functie vervullen, te weten op het vlak van godsdienst, therapie en initiatie. Zulks gebeurt naast het recreatieve of louter medische gebruik van voornoemde middelen.

Hoewel het moderne Westen, dat wordt gekenmerkt door een dominant logocentrisme, het visioen lange tijd heeft veronachtzaamd als epistemologisch middel^{iv}, kan niet worden ontkend dat de jongste decennia tal van godsdienstige of spirituele stromingen zijn ontstaan die deze visioenen valoriseren als bevoorrecht communicatiemiddel tussen de twee polen gevormd door het heilige en het profane, het goddelijke en het wereldlijke.

Zij die belangstelling hebben voor een «visionaire *trip*» kunnen enkel maar vaststellen dat de religieuze markt in België thans tal van mogelijkheden biedt om aan die vraag te voldoen. Degenen die dergelijke mogelijkheden bieden, kunnen in twee categorieën worden verdeeld, zij het op enigszins arbitraire wijze:

(1) enerzijds, de syncretische visionaire erediensten: groepen van Zuid-Amerikaanse of Afrikaanse oorsprong waarvan de doctrine en de rituelen kunnen worden beschouwd als een amalgaam van plaatselijke animistische tradities en het christendom. Sommige van deze groepen verkondigen een boodschap van chiliastische aard. In deze periode waarin volgens hen het einde van de wereld nabij is, stellen zij zichzelf voor als een snellere weg om de "spirituele perfectie" te bereiken en zich voor te bereiden op de "terugkeer van Christus" op aarde, op de "grote zuivering" en het "nieuwe tijdperk van gerechtigheid, waarheid, harmonie en liefde" dat erop volgt.

(2) anderzijds, en op duidelijker wijze, actoren die neo-sjamanistische activiteiten ontplooiën, naast andere activiteiten die passen in de diffuse, maar onderling zeer verbonden beweging^v gevormd door de *New Age*.

Dit neo-sjamanisme, een beweging die veronderstelt inheemse tradities te herontdekken, is een combinatie van de ecologische denkwijze, elementen van de moderne psychologie (transpersonale psychologie) en de populaire antropologie waarvan de oorsprong teruggaat tot de jaren zestig in de Verenigde Staten. Alle actoren in deze beweging ontwikkelen een uniek discours dat hen onderscheidt van de anderen en stellen zichzelf voor als iemand die een "authentiek sjamanisme" praktiseert. Ondanks het gegeven dat het sjamanisme meervoudig is en dat de verschillende vormen ervan culturele producten zijn die voortdurend anders worden gedefinieerd^{vi}, of op grond van de hypothese dat alle

sjamanistische tradities verwijzen naar dezelfde preculturele onderlaag, bewegen zij zich binnen een context waarvan cultureel primitivisme deel uitmaakt. Er wordt teruggegrepen naar de mythe van de "goede wilde", van "de waanvoorstelling van de inboorling" en dat onderstelt de superioriteit van de ethiek van de mens die, anders dan in het geperverteerde Westen, nog steeds voeling heeft met een "natuurlijke gouden eeuw" die wordt gekenmerkt door volmaakte harmonie tussen de mens en de cosmos. «Die is minder beschaafd, heeft minder overbodige materiële middelen en kan bijgevolg misschien minder geblokkeerd en korter bij de echte menselijke aard zijn»^{vii}; zijn zuiverheid zou hem de mogelijkheid bieden de link te vormen tussen ieder menselijk wezen en de wereld van zijn herkomst.

Er is dus sprake van een geromantiseerde en geïdealiseerde beschouwing ^{viii} van het sjamanisme die tot de verbeelding van bepaalde westerse subgroepen spreekt en, met de mededeling die beeldvorming te willen vrijwaren, haar hebben omgevormd en ingebed in hun eigen cultureel schema, te weten de radicale moderniteit^{ix}. Het begrip radicale moderniteit onderstelt (1) een proces van maatschappelijke rationalisatie gegrond op (2) een universeel, gestandaardiseerd begrip van tijd en ruimte en (3) meer mogelijkheden inzake godsdienst hetgeen ertoe leidt dat (4) de nadruk wordt gelegd op de individualisering van gedrag, keuzes, noden, voorkeuren en (5) de subjectivering van het religieus gevoelen, reflexiviteit, zelfobsessie; (6) een betoog waarin individuen de vrijheid en mogelijkheid hebben om zich te bekeren tot enig godsdienstig stelsel op enig moment en enige plaats omdat (7) er geen heilige plaats bestaat, maar enkel heilige geestestoestanden en heilige relaties met abstracte godheden^x.

Het neo-sjamanisme ontdoet de "klassieke" sjamanistische uitingen, waarop het is gegrond, van hun context. Twee van de grote beginselen die traditioneel ermee zijn verbonden, worden overgenomen, te weten ^{xi}:

- een dualistisch concept van de persoon en de wereld: het menselijk wezen bestaat uit een lichaam en uit een of meer onzichtbare bestanddelen die vaak bestempeld worden als de "ziel", het lichaam kunnen verlaten en de dood overleven. Ook de wereld is dubbel of beter, is gewrongen tussen twee polen, die elk een theoretisch houvast bieden die een soort van aantrekkingskracht uitoefenen. Er is deze wereld, die zichtbaar, dagelijks en wereldlijk is, en de "andere geantropomorfiseerde wereld", die gewone mensen meestal niet kunnen zien;
- een communicatiemiddel: de westerse maatschappijen gaan er daarentegen meestal van uit dat communicatie tussen deze werelden onzeker en wisselvallig is. Het sjamanisme veronderstelt dat sommige mensen naar believen communicatie kunnen opzetten met het onzichtbare. Dat zijn de sjamanen die door de "andere wereld" worden aangewezen en gekozen. De sjamaan wordt bemiddelaar: hij kan een bevoorrechte relatie onderhouden met entiteiten uit het onzichtbare of nog naar believen zijn geest naar de onzichtbare wereld sturen ("reizen"), teneinde er waardevolle informatie te verzamelen voor het dagelijks leven van de personen die de gemeenschap vormen.

Daarna worden innoverende strategieën ingevoerd waarin de sjamaan opnieuw de mogelijkheid heeft om een spirituele inhoud te leveren die overeenstemt met een vraag van de westerse gebruiker^{xii}:

(1) gelet op de neiging tot universalisering, brengt hij het sjamanisme terug tot de algemene trekken van de leden van zijn klasse teneinde het te zien als een op deze gemeenschappelijke trekken gegronde techniek, een cultureel niet-contingente techniek die bijgevolg kan worden aangeleerd aan een westers publiek om zijn gevoel van "integratie" in de wereld te versterken;

(2) neiging tot individualisering, zelfs solipsisme, zodat aanpassing aan individuele behoeften mogelijk is. De eerste doeleinde bestaat niet langer erin, conform de klassieke uitdrukkingen van sjamanisme, om de gemeenschap te beschermen ^{xiii},

maar om in te gaan op het persoonlijk verlangen en dito belangen van ieder individu;

(3) neiging tot psychologisering, waarbij hij psychotherapeutisch technicus wordt.

In een religieus kader zijn de vaakst gebruikte procedés om de "reizen", de overgang van het ene bewustzijn naar het andere, te vergemakkelijken onder andere de mentale implicaties via het reciteren of het zingen van langgerekte liederen, het hanteren van diverse accessoires, periodes van vasten en seksuele onthouding, periodes van afzondering en eenzaamheid.

Het komt ook voor dat de betrokken groepen een beroep doen op psychoactieve stoffen, die sommigen omschrijven als (1) hallucinogene middelen, die de visuele en auditieve perceptie, en zeldzamer de tastzin wijzigen; als (2) psychodysleptica, die het zenuwstelsel verstoren; als (3) psychomimetica, die een tijdelijke of artificieel psychotische toestand kunnen veroorzaken; als (4) psychedelica, die de geest naar voren brengen of nog als (5) entheogenen, die binnen een persoon een "goddelijk gevoel" vrijmaken of tot uitdrukking brengen^{xiv}.

Deze omschrijvingen zijn niet neutraal, want zij houden verband met een bijzondere kijk op de gevolgen van de stoffen, alsmede met het realiteitscoëfficiënt^{xv} verleend aan het waargenomen voorwerp.

De psychoactieve planten/substanties die worden gebruikt of gepromoot tijdens conferenties, stages of ceremonies die plaatsvinden in België en waarover het Centrum steeds meer vragen krijgt, zijn ongetwijfeld vooral 1) *ayahuasca* en 2) *iboga*.

(1) *Ayahuasca* is een Quichua term waarin *huasca* naargelang van de context staat voor koord of liaan en *aya*, voor de overledene of zijn geest. Volgens de meest courante etymologie is *ayahuasca* dus de «liaan van de doden»^{xvi}.

Die term verwijst zowel naar de klimmende liaan die groeit in de tropen/subtropen, als naar het afkooksel^{xvii} dat traditioneel wordt gebrouwd door het koken of macereren van deze liaan (*banisteropsis caapi*), met toevoeging van andere planten, in het bijzonder de *psychotria viridis*, waarvan de belangrijkste grondstof wordt gevormd door dimethyltryptamine (DMT). Daaraan kunnen andere planten worden toegevoegd: *diplopterys cabrerana*, *brugmansia suaveolens*, ...

Er wordt algemeen aanvaard dat de stof *banisteropsis caapi* op zich geen hallucinaties veroorzaakt, tenzij misschien in zeer grote doses. De stof bevat evenwel MAOI (monoamine oxydase inhibitoren) waardoor de DMT die in de andere planten van de bereiding zit in de bloedbaan kan doordringen, de hemo-encefalische barrière kan overschrijden en de hallucinogene bestanddelen ervan kan opwekken. Door uitbreiding wordt de term *ayahuasca* soms overigens gebruikt ter aanwijzing van enige combinatie van MAOI met de stof DMT^{xviii}.

Het gebruik van *ayahuasca* veroorzaakt een mentale toestand die overeenkomt met dronkenschap (*mareacion*), gekenmerkt door effecten die in twee categorieën kunnen worden opgedeeld: (a) perifere en (b) centrale effecten^{xix}.

Deze effecten doen zich voor binnen een termijn die schommelt naargelang van de persoon en de seances, meestal na ongeveer 20 minuten, en duren verschillende uren^{xx}.

(a) In tal van studies wordt aandacht besteed aan de fysiologische gevolgen van *ayahuasca* op de mens, te weten: stijging van de bloeddruk, van het hartritme, van het ademhalingsritme en van de lichaamstemperatuur, mydriasis (grotere dilatatie van de pupil), stijging van de hormoonspiegel van cortisol, plasmatische prolactine en groeihormoon.

Deze metingen blijven evenwel binnen de normale parameters^{xxi}.

Er is ook sprake van somatisch-dysforische gevolgen, over het algemeen wijzigingen van de lichamelijke gewaarwordingen en braakneigingen^{xxii}. Soms wordt ook het

woord *purga* («zuivering») gebruikt aangezien *ayahuasca* vaak leidt tot diarree en overgeven. Wat het metabolisme betreft, wordt zulks verklaard door de stijging van het serotoninegehalte na het innemen van de substantie en de stimulatie van de nervus vagalis met gevolgen voor het spijsverteringsstelsel^{xxiii}. Uit spiritueel oogpunt wordt een en ander als een zuiveringsproces beschouwd. Het kwaad moet in al zijn vormen worden verwijderd «(ziekte, conflicten, trauma's, emoties en negatieve gevolgen, bezweringen, etc.)»^{xxiv}.

Ook de hierna opgesomde gevolgen kunnen zich voordoen: onstabiele motoriek, ongecoördineerde bewegingen, trillingen, kriebels aan handen en voeten, zweten, rillingen, ...^{xxv}.

Uit deze studies blijkt bovendien dat niet kan worden bewezen dat gezonde personen die gedurende lange jaren op rituele wijze *ayahuasca* gebruiken er lichamelijk of geestelijk afhankelijk van worden, en er wordt evenmin een verhoogde toxiciteit vastgesteld^{xxvi}.

Daarnaast waarschuwen talrijke bronnen tegen het "gekruste" gebruik van *ayahuasca* met andere psychotrope stoffen (daaronder begrepen alcohol en geneesmiddelen) en wijzen op de gevaarlijke wisselwerking van het gecombineerde gebruik met andere verdovende middelen, in het bijzonder de antidepressiva gekend als *Selective serotonin reuptake inhibitor* (SSRI), hetgeen kan leiden tot een serotonergisch syndroom met ernstige gevolgen^{xxvii}, gebeurlijk de dood^{xxviii}.

(b) *Ayahuasca* heeft overigens ook het centrale en in dit geval nagestreefde effect dat het de mentale beeldvorming sterk stimuleert. De visioenen kunnen van elementaire aard zijn (waarnemingen van geometrisch en lichtgevende aard), dan wel uitgebreider zijn en verband houden met organische, plantkundige of cosmologische thema's (bijv. beelden van de natuur die als mens wordt voorgesteld, dan wel beweegt, de omvorming van de eigen persoon in iets anders, het gegeven dat de ik-persoon voorkomt in een universum bevolkt door mythologische entiteiten, ...) Betrokkene kan de indruk hebben dat een en ander zich voordoet buiten zichzelf, dan wel dat het zich in de persoon afspeelt, in welk geval zeer sterke emoties die positief of negatief zijn, kunnen worden veroorzaakt. Uit de manier waarop over de ervaring wordt gerapporteerd, kan worden opgemaakt dat zij «moeilijk, hard, huiveringwekkend, en tegelijkertijd zacht, sereen en kalmerend kan zijn»^{xxix}.

Los van de vaststelling dat inheemse volkeren een lange traditie hebben bij het gebruik van *ayahuasca* en daaruit dus kan worden opgemaakt dat het middel op veilige wijze kan worden gebruikt, werden tot dusver weinig klinische gegevens verzameld die een solide wetenschappelijke basis vormen om te bewijzen dat deze bereiding geen gevaar oplevert voor de mens^{xxx}.

Hoewel het onderscheid tussen de lichamelijke en geestelijke dimensie van het individu, gesteld in punt 1 b, ons niet in staat stelt om *ayahuasca* als giftig te bestempelen, mag het bestaan van reacties die op psychopathologische wijze kunnen worden beschouwd, toch niet worden onderschat.

Diverse studies opereren dat de meest voorkomende ongewenste gevolgen van het gebruik van hallucinogene middelen bestaan uit angstperioden, zelfs paniek en in zeldzame gevallen, langere psychotische reacties^{xxxi}. Uit andere bronnen blijkt dat *ayahuasca* in bepaalde gevallen gevoelens van wantrouwen en bedreiging kan veroorzaken^{xxxii}. Anderen hebben het over de mogelijkheid van dissociatie^{xxxiii} of over crises «van oneiroïde aard»^{xxxiv}. De aard van bepaalde visioenen (bijvoorbeeld zichzelf zien als een dode) kan extreme angst veroorzaken waaraan bepaalde gebruikers zich niet verwachten^{xxxv} en het kan voorkomen dat zij er niet in slagen zulks deel te laten uitmaken van hun dagelijks leven.

In geval van *ayahuasca* blijken de gevolgen van deze psychopathologische reacties veeleer zeldzaam te zijn bij een volwassene en zelfs bij pubers, hoewel er geen specifieke en gedetailleerde studies bestaan die een nauwkeurige evaluatie ervan mogelijk maken^{xxxvi}.

In de resultaten van een in 2007 bekendgemaakte studie is er sprake van « *les risques de distorsion des perceptions affectives, le surinvestissement du vécu personnel et le primat du subjectivisme, la précarisation des instances de réalité. Cela favorise des fonctionnements de type paralogique, interprétatifs, intuitifs et à forte connotation passionnelle. Cette conviction entraîne l'adhésion des sujets les plus vulnérables et les plus suggestibles, une rigidification des processus psychiques, un appauvrissement et un rétrécissement de la vie affective autour de cet objet, l'ayahuasca* »^{xxxvii}.

(2) Het middel *iboga* is een bereiding op grond van de schors van de wortels van een struik die groeit in het tropisch regenwoud in West-Afrika: *Tabernanthe Iboga*. Die struik wordt beschouwd als een heilige plant die tot openbaringen leidt in het kader van een inwijdingsritus ontstaan in Gabon: de *Bwiti* of godsdienst van Eboga. Deze eredienst heeft diverse functies, maar inzonderheid het herstellen van een bevredigende relatie met de doden en het gegeven dat aan de gelovige de ervaring wordt gegeven van een verscheiden^{xxxviii}. Iemand wordt lid door tijdens de inwijdingsritus *iboga* te drinken, tijdens zijn "reis" de god *Bwiti* te zien en met zijn voorvaderen te communiceren^{xxxix}. Tijdens deze inwijdingen wordt zoveel *iboga* gebruikt dat er sprake is van overlijdens wegens een overdosis^{xl}.

De stof *iboga* bevat verschillende alkaloiden, waarvan *ibogaïne* de voornaamste is. De fysiologische gevolgen van de substantie kunnen, naargelang van de hoeveelheid die is ingenomen, onder meer bestaan uit ataxie (motorische stoornis), braken en overgeven, gedeeltelijke gevoelloosheid met periodieke lage en hoge lichaamstemperatuur, ademhalingsstoornissen en hijgen, hetgeen zelfs tot verstikking kan leiden,^{xli}

De context waarin de psychoactieve substantie wordt ingenomen is van zeer uiteenlopende aard. De inname, eventueel voorafgegaan door een voorbereidingsperiode - een dieet - kan plaatshebben tijdens collectieve ceremonies/seances of particuliere zittingen waaraan slechts twee personen deelnemen. In dat geval fungeert een van beiden als "gids".

Deze gids, *sjamaan*, *nganga*, of nog anders genoemd, bekleedt een cruciale functie in die omstandigheden. Hij is een actor die optreedt, omdat hij wordt geacht het volgende te kunnen:

(1) invloed uitoefenen op de inhoud van de visioenen en de geestestoestand van de deelnemer^{xlii};

(2) helpen bij de interpretatie, het symbolische ontcijferen van de boodschappen bij deze visioenen^{xliii}. Ter zake wijzen bepaalde bronnen^{xliiv} op de eigenschap die bepaalde psychoactieve planten zouden hebben: zij veroorzaken bij de gebruiker een toestand van extreme vatbaarheid voor suggestie. Deze planten werden in een traditionele context gebruikt om een toestand op te wekken waarin de waarden op moreel en sociaal vlak van de etnie makkelijker kunnen worden aanvaard en overgenomen. Deze visioenen werden nadien geïnterpreteerd door de ouderlingen van de gemeenschap zodat zij strookten met het geloof en de specifieke waarden van de maatschappij;

(3) in bepaalde gevallen bepalen of de inhoud van de visioenen overeenstemt met de normen vereist door de groep en de inwijdende waarde ervan vaststellen^{xliv}.

Uit diverse bronnen en getuigenissen blijkt dat, hoewel die functie van gids een grote verantwoordelijkheid onderstelt, sommigen die blijkbaar niet kunnen dragen op de wijze waarop het hoort, ongeacht de redenen ervan: gebrek aan een adequate opleiding, onbekwaamheid, zoeken naar persoonlijk voordeel, sjamanen die inslapen tijdens de seance of de deelnemer geld vragen nog voor de gevolgen van de stof verdreven zijn, etc..^{xlvi}.

De deelnemers aan dergelijke seances beschouwen de visioenen niet als hallucinaties in de zin van beeldwaarnemingen zonder echte betekenis, maar als de ervaring van

wat sommigen omschrijven als een hyperrealiteit, "^{xlvii}, een fundamentele realiteit die ten grondslag ligt aan de andere realiteit van het dagelijks leven" ^{xlviii}.

Een dergelijk standpunt is gegrond op een *minimale* aanvaarding van drie vooronderstellingen:

(1) de planten die worden gebruikt hebben een geest, sommigen stellen zelfs dat zij gerichtheid bezitten. De visionaire eigenschappen van de planten worden aan die geest toebedeeld, en niet aan de alkaloiden die zij bevatten;

(2) symbiotische communicatie (overdracht van kennis) tussen elementen van het levende is mogelijk;

(3) er bestaat een specifieke tijdruimte waarin het tijdelijke bestek verleden-heden-toekomst wordt afgeschaft en het klassieke westerse schema van de fasen van een mensenleven, van de conceptie tot de dood, tussen haakjes wordt geplaatst en plaats maakt voor een eeuwig heden.

De plant is dus een middel dat toegang verleent tot een nieuwe fenomenologische dimensie waaruit *insights* (intuïties) worden ontleend die operationele begrippen worden, informatie die wordt beschouwd als een deel van de realiteit en die overigens doeltreffende gevolgen ervoor heeft ^{xlix}. Het gebeurt wel vaker dat revelaties die zijn ontstaan tijdens ceremonies leiden tot "grote ingrepen in het eigen bestaan" (relaties worden afgebroken, ander werk, verhuizingen)^l.

Het verkrijgen van voordelen voor het dagelijks leven is een van de belangrijkste redenen van westerlingen om zich met dergelijke "reizen" (of staat van "bewustzijn") in te laten. Die voordelen kunnen worden omschreven onder de generieke termen (1) persoonlijke ontwikkeling, "ontdekking van de echte en diepere ik" en (2) "genezing".

(1) Deze visioenen, die voorrang verlenen aan de intensiteit van persoonlijke ervaringen, worden beschouwd als een weg die toegang verleent tot een ik die raakvlakken heeft met het universele en het primordiale, waardoor de deelnemer terug deel kan uitmaken van de stroom van de cosmos^{li}. Het gaat om een mystieke band met de mythische tijd, om "onderlinge verwevenheid"^{lii} waarbij alle elementen van de levende zijn verbonden. De deelnemer die zijn onbewustzijn onderzoekt, beleeft "een ontkurken van het onderbewuste"^{liii}, het opnieuw beleven van "de herinneringen van duizenden generaties die hem zijn voorafgegaan en in zijn individueel geheugen zijn verstopt, wat een deel is van het eeuwenoude collectieve geheugen"^{liv}.

(2) Psychoactieve planten en *ayahuasca* in het bijzonder worden meer dan eens voorgesteld als de krachtigste kruidengeneeskunde ter wereld met "mogelijkheden tot een onschatbaar herstel of genezing"^{lv}; de term genezing/herstel heeft zowel lichamelijke als geestelijke connotaties.

Een aantal verenigingen die gebruik maken van het internet en zich baseren op wetenschappelijke studies die sedert ongeveer 15 jaar worden gevoerd naar de geneeskrachtige mogelijkheden van sommige psychoactieve planten, maken bij hun communicatie gebruik van het veronderstelde therapeutisch vermogen van die planten. Dat vermogen zou wetens en willens worden verborgen door "de huidige westerse wetenschappers en vooral door de farmaceutische industrie"^{lvi}.

Hoewel de activiteiten van die verenigingen voor iedereen zijn bestemd, ziet het ernaar uit dat sommige ervan, via de aanbod van behandelingen, specifiek gericht zijn op mensen die:

- lijden aan somatische aandoeningen.

Er wordt gezegd dat de plant in dat geval helpt bij het stellen van de diagnose en zelfs diverse aandoeningen kan behandelen, bijvoorbeeld astma, diabetes, bepaalde kankers, AIDS^{lvii}.

- te maken krijgen met "psychologische trauma's".

Volgens sommige groepen is een groot deel van het onbehagen bij een volwassene toe te schrijven aan een traumatische periode op jonge leeftijd, of in een vorig leven. Sommige psychoactieve planten zouden "regressieve uitingen" vergemakkelijken en

bijgevolg "de emotionele uiting bevorderen, onderdrukt onbewust materiaal weer aan de oppervlakte brengen, belangrijke oude herinneringen die niet langer bewust beschikbaar waren terugbrengen en opnieuw doen beleven" ^{lviii}. Bijgevolg zouden die planten een oplossing bij uitstek vormen om "onderdrukte herinneringen, vergeten trauma's en voorvaderlijke herinneringen" terug te brengen ^{lix} en aldus therapeutisch werk mogelijk te maken.

- geconfronteerd zijn met verslavingen.

In dat geval wordt de nadruk gelegd op het vermogen waarover die planten zouden beschikken om een einde te maken aan de chemische afhankelijkheid van een bepaald aantal verslaving veroorzakende stoffen. Er worden over het algemeen residentiële behandelingen aangeboden, waarvan de kern bestaat uit visionaire introspectie zodat de patiënt het gedrag uit het verleden dat tot de verslaving heeft geleid opnieuw kan evalueren, hetgeen mogelijk wordt gemaakt door de dissociatie van het denken, welke dissociatie eigen is aan de hallucinatie^{lx}.

In België is het juridisch kader tot regeling van de psychotrope stoffen gegrond op drie wetgevende normen:

(1) de wet van 24 februari 1921 betreffende het verhandelen van giftstoffen, slaapmiddelen, verdovende middelen, psychotrope stoffen, ontsmettingsstoffen en antiseptica en van de stoffen die kunnen gebruikt worden voor de illegale vervaardiging van verdovende middelen en psychotrope stoffen (en de wijzigingen ervan^{lxi}) ;

(2) het internationaal verdrag van 21 februari 1971 inzake psychotrope stoffen (verdrag van Wenen)^{lxii};

(3) het koninklijk besluit van 22 januari 1998 houdende regeling van sommige psychotrope stoffen en betreffende risicobeperking en therapeutisch advies (en de wijzigingen ervan^{lxiii}).

DMT, bufotenine en ibogaïne, hun zouten en de bereidingen waarin deze stoffen verwerkt zijn, zijn in het koninklijk besluit van 22 januari 1998 vermeld als psychotrope stoffen die zonder voorafgaande algemene vergunning van de minister die de Volksgezondheid onder zijn bevoegdheid heeft onder bezwarende titel of om niet, niet mogen worden ingevoerd, uitgevoerd, vervaardigd, in bezit worden gehouden, verkocht of te koop worden gesteld, afgeleverd of aangeschaft^{lxiv}.

Uit strikt juridisch standpunt stelt de wet persoonlijk gebruik niet strafbaar, maar «het wordt artificeel gelijkgesteld met bezit, aangezien het zelfs voor een alleenstaande gebruiker onmogelijk is de strafbaar gestelde substantie niet in zijn lichaam te hebben»^{lxv}.

Het woord "bereiding" is niet zonder belang aangezien de voorstanders van het vrij gebruik van *ayahuasca* regelmatig het argument aanvoeren dat de daarvoor gebruikte planten als dusdanig niet in de lijst van het verdrag van Wenen bedoelde stoffen vermeld zijn en dat het aftreksel van *ayahuasca* voldoende verschilt van DMT om niet onder het verdrag te vallen. Zij steunen op de commentaar bij het verdrag waarin is gesteld dat de planten waaruit de vermelde stoffen kunnen worden verkregen zelf niet op de lijst staan en dat geen enkele bepaling van het verdrag erop van toepassing is. In een brief die de secretaris van het *International Narcotics Control Board* in 2001 aan het Nederlands ministerie van Volksgezondheid heeft gestuurd^{lxvi}, zou hij de *natural materials*) die DMT bevatten, alsook de bereidingen op basis van deze planten, met name *ayahuasca*, uitsluiten van de in het verdrag opgesomde controlemaatregelen^{lxvii}.

In een in de Verenigde Staten gevonniste zaak stelt het Hooggerechtshof dat krachtens het verdrag een bereiding onderworpen is aan dezelfde controlemaatregelen als de psychotrope stoffen die zij bevat. Een bereiding wordt omschreven als een oplossing of mengsel, ongeacht de fysische toestand of de bereidingswijze ervan. De stof *ayahuasca* is voor het Hooggerechtshof wel degelijk

een oplossing die DMT bevat. Het feit dat ze wordt verkregen door infusie van de planten in water en niet door een meer ingewikkelde methode doet niet ter zake^{lxviii}. In het verdrag van Wenen is voorts bepaald dat "elke Staat op het grondgebied waarvan in het wild planten groeien die psychotrope stoffen bevatten die voorkomen op Lijst I en die vanouds worden gebruikt door bepaalde kleine en duidelijk afgebakende groepen bij magische of religieuze riten (...) aangaande deze planten voorbehoud kan maken".

Bij gebreke van een rechterlijke beslissing in België en gelet op de globalisering - inzonderheid delokalisatie van handelwijzen - is het nodig aandacht te schenken aan een aantal rechtszaken en documenten van buitenlandse staatsorganen waaruit de uiteenlopende aanpak in de diverse landen duidelijk blijkt: (1) Brazilië en (2) de Verenigde Staten in de eerste plaats en nadien, korter bij huis (3) Nederland en (4) Frankrijk - de eersten gebruiken de zogenaamde «*double policy*»^{lxix}, de tweeden hebben geopteerd voor een duidelijk repressieve optie.

(1) Brazilië:

In 1992 heeft de Federale Narcoticaraad (*Conselho Federal de Entorpecentes*) na een jaren durend multidisciplinair onderzoek beslist om het gebruik van *ayahuasca* in een godsdienstige context wettelijk te maken op het volledige Braziliaanse grondgebied. In 2004 werd deze beslissing bevestigd door een resolutie van de Nationale raad inzake het drugsbeleid (*Conselho Nacional de Politicas Sobre Drogas*), waarin is voorzien in de oprichting van een werkgroep belast met de uitwerking van ethische/deontologische beginselen die beogen enig onrechtmatig gebruik van *ayahuasca* te voorkomen, alsmede enige handelwijze die de lichamelijke of geestelijke gezondheid van individuen in het gedrang kan brengen. De conclusies van deze werkgroep, die in 2010 zijn bekendgemaakt in het Braziliaanse "Staatsblad" voorzien in een referentiekader voor wat als "goede handelwijzen" kan worden beschouwd.

Dit kader (1) beperkt de toelating om *ayahuasca* te gebruiken tot godsdienstige ritussen op de plaatsen die de groepen die gebruik ervan maken daartoe hebben voorbehouden, (2) verbiedt de commercialisering van de substantie, en (3) doet de aanbeveling om toeristische en andere propaganda te vermijden. Bij voornoemde groepen wordt erop aangedrongen (4) blijf te geven van discretie en gematigdheid, zowel (5) bij het gebruik van de substantie als bij (6) enige mededeling over de eigenschappen ervan. De zogenaamde *curanderismo* levert een inbreuk op het Braziliaanse recht op (6) want de medische en helende eigenschappen van *ayahuasca* moeten enkel uit spiritueel oogpunt worden beschouwd, (7) waarbij enige publiciteit die het publiek en de overheid op het verkeerde been zou kunnen zetten, moet worden voorkomen. De groepen die gebruik ervan maken worden verzocht over te gaan tot een (8) *screening* van de deelnemers aan de godsdienstige ceremonieën voor zij *ayahuasca* opdrinken, teneinde te voorkomen dat de substantie zou worden gegeven aan personen met geestelijke kwalen of onder de invloed van alcohol of andere psychoactieve substanties. Ten slotte krijgen die groepen de aanbeveling (9) de deelnemers te informeren over het verloop van het ritueel (daaronder begrepen de noodzaak ter plaatse te blijven tot het einde ervan), van de tijdschema's en van de gebruikelijke gevolgen van *ayahuasca*.^{lxx}

(2) Verenigde Staten:

In november 2000, nadat federale agenten een hoeveelheid *ayahuasca* (hier omschreven als *hoasca*) in beslag had genomen, heeft een groep B (voor wie het product was bestemd) klacht ingediend tegen het Amerikaanse ministerie van Justitie en een verzoekschrift tot "*preliminary injunction*" ingesteld. Dit verzoekschrift werd ontvankelijk geacht op grond van de *Religious Freedom Restoration Act*. In 2002 heeft het federaal gerechtshof van Albuquerque de regering ertoe verplicht de invoer, de verdeling en het bezit van *hoasca* toe te laten voor gebruik bij de religieuze ceremonies van deze groep B^{lxxi}.

In 2006 heeft het Amerikaans Hooggerechtshof zich over deze zaak uitgesproken. Het heeft het argument van groep B aanvaard, te weten dat het optreden van de regering overeenstemt met een beperking van de uitoefening van de godsdienstvrijheid. De regering heeft opgeworpen dat deze beperking geen schending is van de *RFRA* en wel omdat de toepassing van de wet op de gecontroleerde substanties de minst ingrijpende wijze was om de dwingende belangen van de regering te bevorderen, te weten (1) de bescherming van de veiligheid en de gezondheid van de leden van groep B, (2) de voorkoming van een eventuele verduistering van de substantie voor recreatieve doeleinden en (3) de coherente toepassing van het verdrag van Wenen. Het Hof heeft de argumenten van de regering verworpen en in zijn arrest van 21 februari 2006 gesteld dat de regering niet erin was geslaagd om de "dwingende belangen" (*compelling interest*) te bewijzen betreffende het verbod op het gebruik van *hoasca*. Bovendien werd de teruggave van de stoffen aan groep B bevolen.

In 2010 eindigde de zaak met de ondertekening van een akkoord tussen de partijen, waarin de procedures zijn opgesomd die moeten worden nageleefd inzake de invoer, de registratie, de inspectie, de opslag en de veilige opberging van *hoasca*^{lxxii}.

In een parallelle zaak (klacht van groep A wegens beslag op *ayahuasca*), heeft het federale hof van Medford het met eenparigheid van stemmen genomen besluit van het Hooggerechtshof aangevoerd en van de regering geëist dat zij bedoelde groep toelaat om *ayahuasca* in te voeren en te gebruiken in het kader van religieuze ceremonies, zulks met inachtneming van de door het Hof vastgestelde richtlijnen (instemmen met een periodieke controle op *ayahuasca* door de *Drug Enforcement Administration*, en de noodzakelijke maatregelen nemen om te voorkomen dat de substantie zou worden verduisterd met het oog op recreatieve doeleinden). Het hof is ook in dit geval van oordeel dat de regering haar dwingende belangen om *ayahuasca*^{lxxiii} te verbieden niet kan bewijzen.

(3) Nederland:

In oktober 1999 wordt de leidster van een groep A aangehouden en wordt een onderzoek ingesteld wegens het bezit van *ayahascua*. In 2001 wijst de districtsrechtbank te Amsterdam een vonnis waarin wordt gesteld dat het beginsel van de godsdienstvrijheid voorrang heeft op de verplichting van de staat om DMT te verbieden. Daarin is het volgende gesteld: aangezien het ritueel gebruik van *ayahuasca* weinig risico's oplevert voor de gezondheid en het gaat om het belangrijkste sacrament binnen de groep, zou het verbod erop een zodanige aantasting vormen op de godsdienstvrijheid dat het niet noodzakelijk kan worden geacht in een democratische staat^{lxxiv}. De districtsrechtbank van Haarlem heeft zich in 2009 hierop gegrond om de bewezen opzettelijke invoer op het Nederlandse grondgebied van *ayahuasca* niet als een strafbaar feit aan te merken (tegen deze beslissing is beroep ingesteld)^{lxxv}.

In 2007 doet het Hooggerechtshof uitspraak over een nauw verwante zaak. Na beslag op *ayahuasca* heeft een persoon die lid is van een groep A beroep ingesteld bij het hof van beroep te Amsterdam en om de teruggave van de verbeurd verklaarde goederen verzocht. Het hof heeft dit verzoek afgewezen op grond van inzonderheid een deskundigenonderzoek waaruit bleek dat het gebruik van de substantie in bepaalde gevallen kan leiden tot zware "intoxicatie". Het Hooggerechtshof heeft deze beslissing bevestigd. Die instantie stelt dat het beslag dat volgt uit de toepassing van de *opiumwet* inderdaad een beperking van de religieuze vrijheid is, maar dat zulks nodig is in een democratische samenleving ter bescherming van de volksgezondheid, en niet onevenredig is met betrekking tot die doeleinde^{lxxvi}.

(4) In Frankrijk:

In november 1999 werden diverse leiders van een groep A aangehouden en vervolgd wegens aankoop, invoer, bezit, verkoop en gebruik van verdovende middelen. Zij werden in eerste aanleg veroordeeld tot straffen met uitstel, maar het hof van

beroep te Parijs heeft het vonnis in 2005 vernietigd en bovendien bevolen dat de aldus in beslag genomen substanties moesten worden teruggegeven^{lxxvii}. Kort nadien heeft de Franse Staat, via de ministeriële besluiten van 20 april 2005 en 12 maart 2007, op advies van de *Commission nationale des stupéfiants et des psychotropes* en op voorstel van het *Agence française de sécurité sanitaire des produits de santé*, aan de lijst van verdovende middelen een aantal planten en substanties toegevoegd die voorkomen in de samenstelling van *ayahuasca* (*banisteriopsis caapi*, *psychotria viridis*, harmine, harmaline, tetrahydroharmine, etc.), ibogaïne alsmede de planten *tabernanthe iboga* en *tabernanthe manii*. De twee bij de Raad van State ingediende verzoekschriften tot vernietiging van die besluiten werden verworpen. De Raad van State is in beide gevallen van oordeel (1) dat de verzoekers niet kunnen stellen dat de opname van deze substanties/planten bij de verdovende middelen volgt uit een kennelijke fout; (2) dat ingeval die opname een inbreuk zou vormen op de vrijheid van denken, geweten en godsdienst, deze inbreuken niet als overmatig en evenmin als onevenredig kunnen worden beschouwd gelet op de bekommernissen inzake de volksgezondheid.^{lxxviii}

In een recent artikel in de Franse pers (maart 2011) is er sprake van de veroordeling van een osteopaat tot drie maanden gevangenis met uitstel en een boete van 2000 euro wegens het gebruik van verdovende middelen. Betrokkene had in september 2009 in het departement Aisne een sjamanistisch ritueel georganiseerd tijdens welk *ayahuasca* werd gebruikt. Een van de deelnemster moest naderhand worden opgenomen in het ziekenhuis omdat zij zich slecht voelde^{lxxix}.

ⁱ WENIGER Bernard, *Hallucinations végétales*, Emission *Impatience*, RSR, La 1ère, 10/03/2011

ⁱⁱ visioen : wat niet onmiddellijk wordt gezien, gevolg van een ander bewustzijn

ⁱⁱⁱ FULLER Robert C., *Stairways to Heaven. Drugs in American Religious History*, Boulder: Westview Press, 2000, bl. 3

^{iv} FORTIER MARTIN, *Présentation des enjeux. Prolégomènes à une épistémologie de la vision chamanique*, Colloque « Les enjeux scientifique de l'*ayahuasca*. Bilan des recherches passées, perspectives des recherches à venir », Paris, 19/03/2011

^v YORK M., Le supermarché religieux : ancrages locaux du Nouvel Age au sein du réseau mondial, *Social Compass*, Vol. 42, nr2, 1999, bl. 173-179

^{vi} VITEBSKY Piers, *The Shaman. Voyages of the Soul. Trance, Ecstasy and Healing from Siberia to the Amazon*, London: Duncan Baird Publishers, 1995, bl. 116

^{vii} <http://www.ditl.info/arttest/art3602.php> (geraadpleegd op 11/02/2008)

^{viii} HAMAYON Roberte N., "Ecstasy" and the Self or the West-dreamt Shamanism. *From Socrates to New Age Modernism*, The University of Hongkong, October 2000, bl. 6 [on line]. www.hku.hk/sociodep/events/hamlecture.rtf

^{ix} JOHNSON Paul C., *Shamanism from Ecuador to Chicago: A Case Study in New Age Ritual Appropriation*, in HARVEY Graham (ed.), *Shamanism. A Reader*, London & New York: Routledge, 2003, bl. 335.

^x JOHNSON Paul C., *Shamanism from Ecuador to Chicago: A Case Study in New Age Ritual Appropriation*, in HARVEY Graham (éd.), *Shamanism. A Reader*, London & New York: Routledge, 2003, bl. 349 ; LUPASCU Constantin, *Le néo-chamanisme de Michael Harner. Etude des transformations du chamanisme classique à la lumière de l'analyse des transformations religieuses selon Danièle Hervieu-Léger*, Mémoire présenté à la Faculté des études supérieures en vue de l'obtention du grade de Maître ès arts (M.A.) en Sciences des religions, Université de Montréal, 2009 [on line].

https://papyrus.bib.umontreal.ca/jspui/bitstream/1866/4373/4/Constantin_Lupascu_memoire.pdf

^{xi} PERRIN Michel, *Le chamanisme*, Paris, PUF, coll. Que sais-je ?, 2001, bl. 5-10

^{xii} LUPASCU Constantin, *Le néo-chamanisme de Michael Harner. Etude des transformations du chamanisme classique à la lumière de l'analyse des transformations religieuses selon Danièle Hervieu-Léger*, Mémoire présenté à la Faculté des études supérieures en vue de l'obtention du grade de Maître ès arts (M.A.) en Sciences des religions, Université de Montréal, 2009, bl. 101 [on line]. https://papyrus.bib.umontreal.ca/jspui/bitstream/1866/4373/4/Constantin_Lupascu_memoire.pdf ; JOHNSON Paul C., *Shamanism from Ecuador to Chicago: A Case Study in New Age Ritual Appropriation*, in HARVEY Graham (éd.), *Shamanism. A Reader*, London & New York: Routledge, 2003, bl. 334-354

^{xiii} LAFLAMME Catherine, *Les stratégies sociales des groupes néo-chamanistes occidentaux*, *Religiologiques*, n°22, automne 2000, pp. 73-83 [on line]. <http://www.religiologiques.uqam.ca/22/laflamme.pdf>

^{xiv} SUEUR C. et al, *Les substances hallucinogènes et leurs usages thérapeutiques. Partie 1. Revue de la littérature*, Dossier documentaire toxibase, 1999, [on line]. http://www.drogues.gouv.fr/fr/pdf/professionnels/ressources/dossier_halluci.pdf.

^{xv} NEY Henri, *Traité des hallucinations*, vol. 2, Paris : Masson, 1973, bl. 1191

^{xvi} BAUD Sébastien, *L'ingestion d'ayahuasca parmi les populations indigènes et métisses de l'actuel Pérou. Une définition du chamanisme amazonien*, *ethnographiques*, n°15, février 2008 [on line]. <http://www.ethnographiques.org/.../2008/Baud> (geraadpleegd op 31/03/2008)

- ^{xvii} In talen van mestiesen en inboorlingen wordt voor de drank gemaakt op basis van het koken van *banisteropsis caapi* uiteenlopende woorden gebruikt: *purga* (« zuivering »), *medicina* (« remedie »), *kamranpi* (« vomitivum »), *huasca*, *yagé*, *daimé*...
- ^{xviii} <http://www.erowid.org/chemicals/ayahuasca/ayahuasca.shtml> (geraadpleegd op 29/03/2011)
- ^{xix} WENIGER Bernard, *Hallucinations végétales*, Emission *Impatience*, RSR, La 1ère, 10/03/2011
- ^{xx} http://www.erowid.org/chemicals/ayahuasca/ayahuasca_basics.shtml (geraadpleegd op 29/03/2011)
- ^{xxi} McKENNA Dennis J., Clinical investigations of the therapeutic potential of ayahuasca : rationale and regulatory challenges, in *Pharmacology & Therapeutics*, n°102, 2004, bl. 119
- ^{xxii} RIBA Jordi, *Human pharmacology of Ayahuasca*, Tesi doctoral, Universitat Autònoma de Barcelona, 2003, bl. 208.
- ^{xxiii} CALLAWAY J.C., Fast and Slow Metabolizers of Hoasca, in *Journal of Psychoactive Drugs*, vol. 37, n°2, june 2005, bl. 3
- ^{xxiv} BOIS-MARIAGE Frédéric, Ayahuasca : une synthèse interdisciplinaire, in *Psychotropes*, vol. 8, n°1, bl. 94 ; NOVAES Clara, *L'expérience de l'ayahuasca et ses « états modifiés de conscience »*. *Une étude transculturelle des récits des usagers urbains de l'ayahuasca. Une lecture à travers le concept de l'inconscient selon Gilles Deleuze*, Master Recherche Développement, Psychopathologie et Psychanalyse et Clinique Transculturelle, Université Paris 13, 2005-2006, bl. 45 [on line]. http://www.neip.info/upd_blob/0000/214.pdf
- ^{xxv} MABIT Jacques, L'hallucination par l'ayahuasca chez les guérisseurs de la Haute-Amazonie péruvienne, 1988 op http://www.takiwasi.com/docs/arti_fra/hallucination_par_ayahuasca_chez_les_guerisseurs.pdf ; SCHULTES R.E., HOFMANN A., *The Botany and Chemistry of Hallucinogens*, Springfield: C.C. Thomas, 1980.
- ^{xxvi} CALLAWAY J.C. et al, Pharmacokinetics of Hoasca alkaloids in healthy humans, in *Journal of Ethnopharmacology*, n°65, 1999, bl. 245 ; McKENNA Dennis J., Clinical investigations of the therapeutic potential of ayahuasca : rationale and regulatory challenges, in *Pharmacology & Therapeutics*, n°102, 2004, bl. 122 ; McKENNA Dennis J., Clinical investigations of the therapeutic potential of ayahuasca : rationale and regulatory challenges, in *Pharmacology & Therapeutics*, n°102, 2004, bl. 124 ; DESHAYES Patrick, De l'amer à la mere : Quiproquos linguistiques autour de l'ayahuasca, in *Psychotropes*, vol. 10, n°3-4, 2004, bl. 18 ; GROB C.S. et al, Human Psychopharmacology of Hoasca, A Plant Hallucinogen Used in Ritual Context in Brazil, in *Journal of Nervous and Mental Disease*, n°184, 1996, bl. 86-94 ; GUIMARAES DOS SANTOS Rafael, Possible risks and interactions of the consumption of Ayahuasca and cannabis in humans, in GUIMARAES DOS SANTOS Rafael (dir.), *The ethnopharmacology of Ayahuasca*, Kerala: Transworld Research Network, 2011, bl. 89
- ^{xxvii} CALLAWAY J.C., GROB C.S., Ayahuasca Preparations and serotonin reuptake inhibitors: a potential combination for severe reactions, in *Journal of Psychoactive Drugs*, vol. 30, n°4, 1998, bl. 367-369 ; BOIS-MARIAGE Frédéric, Ayahuasca : une synthèse interdisciplinaire, in *Psychotropes*, vol. 8, n°1, bl. 94 ; CALLAWAY J.C., Fast and Slow Metabolizers of Hoasca, in *Journal of Psychoactive Drugs*, vol. 37, n°2, june 2005, bl. 3
- ^{xxviii} BOIS-MARIAGE Frédéric, Ayahuasca : une synthèse interdisciplinaire, in *Psychotropes*, vol. 8, n°1, bl. 94
- ^{xxix} DI GENNARO Agnès, *Psychotropes et sociétés : études à partir de l'usage rituel d'un hallucinogène naturel (ayahuasca) dans le cadre de la médecine traditionnelle en Amazonie péruvienne*, Thèse présentée comme exigence partielle du doctorat en sociologie, Université du Québec à Montréal, 2007, p. 260 [on line]. http://www.er.uqam.ca/nobel/cris/spip/IMG/pdf/DiGennaro_These.pdf
- ^{xxx} McKENNA Dennis J., Clinical investigations of the therapeutic potential of ayahuasca : rationale and regulatory challenges, in *Pharmacology & Therapeutics*, n°102, 2004, bl. 122
- ^{xxxi} GUIMARAES DOS SANTOS Rafael, Possible risks and interactions of the consumption of Ayahuasca and cannabis in humans, in GUIMARAES DOS SANTOS Rafael (dir.), *The ethnopharmacology of Ayahuasca*, Kerala : Transworld Research Network, 2011, bl. 89
- ^{xxxii} RIBA J., RODRIGUEZ-FORNELLS A., URBANO G., MORTE A., ANTONIJOAN R., MONTERO M., CALLAWAY J., BARBANOJ M., Subjective effects and tolerability of the South American psychoactive beverage Ayahuasca in healthy volunteers, in *Psychopharmacology*, n°154, 2001, bl. 85 ; RIBA J., BARBANOJ M.J., Ayahuasca, in PERIS J.C., ZURIAN J.C., MARTINEZ G.C., VALLADOLID G.R. (eds.), *Tratado SET de Trastornos Adictivos*, Madrid : Ed. Médica Panamericana, 2006, bl. 321 ; GUIMARAES DOS SANTOS Rafael, Possible risks and interactions of the consumption of Ayahuasca and cannabis in humans, in GUIMARAES DOS SANTOS Rafael (dir.), *The ethnopharmacology of Ayahuasca*, Kerala: Transworld Research Network, 2011, bl. 93
- ^{xxxiii} WENIGER Bernard, *Hallucinations végétales*, Emission *Impatience*, RSR, La 1ère, 10/03/2011
- ^{xxxiv} BOIS-MARIAGE Frédéric, Ayahuasca : une synthèse interdisciplinaire, in *Psychotropes*, vol. 8, n°1, bl. 96-97
- ^{xxxv} DESHAYES Patrick, De l'amer à la mere : Quiproquos linguistiques autour de l'ayahuasca, in *Psychotropes*, vol. 10, n°3-4, 2004, bl. 18
- ^{xxxvi} BOIS-MARIAGE Frédéric, Ayahuasca : une synthèse interdisciplinaire, in *Psychotropes*, vol. 8, n°1, bl. 97 ; BOUSO J.C., RIBA J., An overview of the literature on the pharmacology and neuropsychiatric long term effect of ayahuasca, in GUIMARAES DOS SANTOS Rafael (dir.), *The ethnopharmacology of Ayahuasca*, Kerala: Transworld Research Network, 2011, bl. 62
- ^{xxxvii} LAQUEILLE X., MARTINS S., L'Ayahuasca : clinique, neurobiologie et ambiguïté thérapeutique, *Annales médico-psychologiques*, vol. 30, 2007, doi :10.1016/j.amp.2006.09.035 [on line]. <http://www.scribd.com/doc/3928096/Ayahuasca-Clinical-neurobiology-and-therapeutic-ambiguity>
- ^{xxxviii} FERNANDEZ James W., *Iboga. L'expérience psychédélique et le travail des ancêtres*, Paris : l'Esprit frappeur, 2000, bl. 15
- ^{xxxix} DI GENNARO Agnès, *Psychotropes et sociétés : études à partir de l'usage rituel d'un hallucinogène naturel (ayahuasca) dans le cadre de la médecine traditionnelle en Amazonie péruvienne*, Thèse présentée comme exigence partielle du doctorat en sociologie, Université du Québec à Montréal, 2007, bl. 80 [on line]. http://www.er.uqam.ca/nobel/cris/spip/IMG/pdf/DiGennaro_These.pdf
- ^{xl} FERNANDEZ James W., *Iboga. L'expérience psychédélique et le travail des ancêtres*, Paris : l'Esprit frappeur, 2000, bl. 26 ; DI GENNARO Agnès, *Psychotropes et sociétés : études à partir de l'usage rituel d'un hallucinogène naturel (ayahuasca) dans le cadre de la médecine traditionnelle en Amazonie péruvienne*, Thèse présentée comme exigence partielle du doctorat en sociologie, Université du Québec à Montréal, 2007, bl. 80 [on line]. http://www.er.uqam.ca/nobel/cris/spip/IMG/pdf/DiGennaro_These.pdf

- ^{xli} <http://www.ibogamind.com/ibogainepsychoactiveeffects> ; GOUTAREL Robert, GOLLNHOFER Otto, SILLANS Roger, *Pharmacodynamie et applications thérapeutiques de l'iboga et de l'ibogaïne*, sur <http://www.ibogaïne.desk.nl/goutarel.html> ; *Phénomènes émergents liés aux drogues en 2007*, Observatoire français des drogues et des toxicomanies, juin 2009, bl. 67
- ^{xlii} FOTIOU Evgenia, *From Medicine to Day Trippers: Shamanic Tourism in Iquitos, Peru*, A dissertation submitted in partial fulfilment of the requirements for the degree of Doctor of Philosophy (Anthropology), At the University of Wisconsin-Madison, 2010, bl. 184 ; MABIT Jacques, *L'hallucination par l'ayahuasca chez les guérisseurs de la Haute-Amazone péruvienne*, 1988 op http://www.takiwasi.com/docs/arti_fra/hallucination_par_ayahuasca_chez_les_guerisseurs.pdf
- ^{xliii} BAUD Sébastien, MIDOL Nancy, *La conscience dans tous ses états. Approches anthropologies et psychiatriques : cultures et thérapies*, Issy-les-Moulineaux : Elsevier Masson, 2009, bl. 72
- ^{xliv} DOBKIN DE RIOS Marlene, RUMRIN Roger, *A Hallucinogenic tea, laced with controversy. Ayahuasca in Amazon and the United States*, Westport: Proeger Publishers, 2008, p. 105 ; DOBKIN DE RIOS Marlene, *The Psychedelic Journey of Marlene Dobkin De Rios. 45 Years with Shamans, Ayahuasqueros, and Ethnobotanists*, Rochester/Toronto: Park Street Press, 2009, bl. 60, 97, 99-102
- ^{xlv} GOUTAREL Robert, GOLLNHOFER Otto, SILLANS Roger, *Pharmacodynamie et applications thérapeutiques de l'iboga et de l'ibogaïne*, [on line]. <http://www.ibogaïne.desk.nl/goutarel.html>
- ^{xlvi} SAUNDERS Nicholas, *Shamanistic Ayahuasca Workshop*, in *Etnobotanica I : estratti dal mondo*, bl. 68 ; Rapport au Premier ministre de la Miviludes, 2009, bl. 29-92 ; FOTIOU Evgenia, *From Medicine to Day Trippers: Shamanic Tourism in Iquitos, Peru*, A dissertation submitted in partial fulfilment of the requirements for the degree of Doctor of Philosophy (Anthropology), At the University of Wisconsin-Madison, 2010, bl. 206-215 ; DOBKIN DE RIOS Marlene, "Narcotourisme", *mea culpa d'une anthropologue*, in BAUD Sébastien, GHASARIAN Christian (dir.), *Des plantes psychotropes. Initiations, thérapies et quêtes de soi*, Paris : Editions Imago, 2010, bl. 387-428
- ^{xlvii} FORTIER MARTIN, *Présentation des enjeux. Prologomènes à une épistémologie de la vision chamanique*, Colloque « Les enjeux scientifique de l'ayahuasca. Bilan des recherches passées, perspectives des recherches à venir », Paris, 19/03/2011
- ^{xlviii} LAQUEILLE X., MARTINS S., *L'ayahuasca : clinique, neurobiologie et ambiguïté thérapeutique*, in *Annales médico-psychologiques*, vol. 166, n°1, 2008, bl. 25
- ^{xlix} DI GENNARO Agnès, *Psychotropes et sociétés : études à partir de l'usage rituel d'un hallucinogène naturel (ayahuasca) dans le cadre de la médecine traditionnelle en Amazonie péruvienne*, Thèse présentée comme exigence partielle du doctorat en sociologie, Université du Québec à Montréal, 2007, bl. 220 [on line]. http://www.er.uqam.ca/nobel/crisp/IMG/pdf/DiGennaro_These.pdf
- ^l BAUD Sébastien, MIDOL Nancy, *La conscience dans tous ses états. Approches anthropologies et psychiatriques : cultures et thérapies*, Issy-les-Moulineaux : Elsevier Masson, 2009, bl. 72
- ^{li} GAUTHIER François, *Du bon usage des drogues en religion. Consommations néo-chamaniques à Bruning Man, Drogues, santé et société*, vol. 8, n°1, juin 2009, bl. 215 [on line]. http://www.drogues-sante-societe.org/vol8no1/DSS_v8n1_art6.pdf
- ^{lii} GAUTHIER François, *Du bon usage des drogues en religion. Consommations néo-chamaniques à Bruning Man, Drogues, santé et société*, vol. 8, n°1, juin 2009, bl. 215 [on line]. http://www.drogues-sante-societe.org/vol8no1/DSS_v8n1_art6.pdf
- ^{liii} MARY André, *Visionnaires et prophètes de l'Afrique contemporaine. Tradition initiatique, culture de la transe et charisme de délivrance*, Paris : Editions Karthala, 2009, bl. 53
- ^{liv} <http://www.f-i-a.org/ebando/bwiti.htm> (geraadpleegd op 18/02/2008)
- ^{lv} PENCHEVRE Solen China Kana, *Réglementer les plantes médicinales des peuples autochtones*, Mémoire de fin d'études, juin 2007, bl. 8 [on line]. <http://www.tarayogapartner.fr/yogash/reglementerplantes.pdf>
- ^{lvi} MARY André, *Visionnaires et prophètes de l'Afrique contemporaine. Tradition initiatique, culture de la transe et charisme de délivrance*, Paris : Editions Karthala, 2009, bl. 15
- ^{lvii} *The Ayahuasca Experience - A Hallucinogenic Brew*, 22/03/2011 sur <http://www.articlesbase.com/religion-articles/the-ayahuasca-experience-a-hallucinogenic-brew-4456476.html> ; <http://www.shamanism.co.uk/shamanism-article-library/shamanism-benjamin-ochavano-interview.html> ; PENCHEVRE Solen China Kana, *Réglementer les plantes médicinales des peuples autochtones*, Mémoire de fin d'études, juin 2007, bl. 8 [on line]. <http://www.tarayogapartner.fr/yogash/reglementerplantes.pdf>...
- ^{lviii} <http://www.entheogenes.net/index.php/La-psychotherapie-psychedelique> (geraadpleegd op 18/02/2008)
- ^{lix} <http://64.233.183.104/search?q=cache:-MjiNKT7rhUJ:www.takiwasi.com/docs/fra/Le%2520savoir%2520medical%2520traditionnel%2520et%2520la%2520toxicomanie.doc+ayahuasca+%2B+souvenirs+%2B+th%C3%A9rapie&hl=fr&ct=clnk&cd=31&gl=be> (geraadpleegd op 18/02/2008)
- ^{lx} BONHOMME Julien, *Les ancêtres et le disque dur : visions d'iboga en Noir et Blanc*, in BAUD Sébastien, GHASARIAN Christian (dir.), *Des plantes psychotropes. Initiations, thérapies et quêtes de soi*, Paris : Editions Imago, 2010, bl. 312
- ^{lxi} Cf. http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/loi_a1.pl?DETAIL=1921022401%2FF&caller=list&row_id=1&numero=1&rech=2&cn=1921022401&table_name=LOI&nm=1921022450&la=F&language=fr&fr=f&choix1=ET&choix2=ET&fromtab=loi_all&trier=pro mulgation&chercher=t&ddda=1921&sql=dd+%3D+date%271921-02-24%27and+actif+%3D+%27Y%27&tri=dd+AS+RANK+&dddj=24&dddm=02&imgcn.x=13&imgcn.y=11#tablematiere
- ^{lxii} http://www.unodx.org/pdf/convention_1971_fr.pdf, verdrag inzake psychotrope stoffen van 1971 (geraadpleegd op 06/07/2005)
- ^{lxiii} Cf. <http://www.ejustice.just.fgov.be/loi/loi.htm>
- ^{lxiv} <http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi/welcome.pl>
- ^{lxv} http://www.prospective-jeunesse.be/drogues_systeme_juridique_belgique.php
- ^{lxvi} Orgaan belast met toezicht op de toepassing van de internationale verdragen betreffende toezicht op drugs met betrekking tot de interpretatie van het verdrag
- ^{lxvii} http://www.markarkleiman.com/archives/UDV%20-%20Appendix%20to%20Opposition%20to%20Govt_s%20Petition%20for%20Writ%20of%20Cert%20-%20203-05.pdf, (12/06/2006)
- ^{lxviii} <http://caselaw.lp.findlaw.com/scripts/getcase.pl?court=US&vol=000&invol=04-1084>, (14/06/2006).
- ^{lxix} VAN DER PLAS Adèle, *Ayahuasca under National and International Law: The Dutch Santo Daime Case*, Mind Altering Science 2010. The Netherlands' first academic conference on psychedelic research, Amsterdam, 23/10/2010

- ^{lxx} **Diário Oficial da União, n°17, terça-feira, 26/01/2010, pp. 58-60** ; Resolução N° 5 CONAD, 04/11/2004 op <http://www.obid.senad.gov.br/portais/CONAD/biblioteca/documentos/328202.pdf> ; Resolução N° 1 CONAD, 25/01/2010 sur <http://www.obid.senad.gov.br/portais/CONAD/biblioteca/documentos/328202.pdf> ; TRIMBLE Diana Rosalind, *Disarming the Dream Police. The Case of the Santo Daime* [on line]. http://www.cesnur.org/2003/vil2003_trimble.htm (26/09/2003) ; **Ação terapêutica da ayahuasca divide opiniões de especialistas, Agência Estado, 25/03/2010**, op <http://www.abril.com.br/noticias/comportamento/acao-terapeutica-ayahuasca-divide-opinioes-especialistas-974042.shtml> ; ARIAS Juan, *El Gobierno de Brasil autoriza el uso de un alucinogeno para fine religiosos*, *El País*, 08/02/2010, op http://www.elpais.com/articulo/internacional/Gobierno/Brasil/autoriza/uso/alucinogeno/fines/religiosos/elpepuintlat/20100208elpepuint_2/Tes
- ^{lxxi} SANDLIN Scott, *Seizure of hallucinogenic tea causes a stir*, *Albuquerque Journal*, 08/12/2000, op <http://www.religionnewsblog.com/10988>
- ^{lxxii} <http://caselaw.lp.findlaw.com/scripts/getcase.pl?court=US&vol=000&invol=04-1084> ; <http://caselaw.findlaw.com/us-10th-circuit/1356713.html> ; <http://caselaw.findlaw.com/us-10th-circuit/1262711.html> ; In the United States District Court for the District of New Mexico, CIV n°00-1647 JP RLP, Memorandum Opinion and Order, filed 12/08/2002 ; LEVINE Mark A., *Put That in Your Thurible and Smoke It: Religious Gerrymandering of Sacramental Intoxication*, in *bepress Legal Series*, Year 2007, Paper 1941 [on line] <http://law.bepress.com/expresso/eps/1941> ; SANDLIN Scott, *Religious Sect. Government Settle Lawsuit*, *Albuquerque Journal*, 27/08/2010 ; GREENHOUSE Linda, *Sect Allowed to Import Its Hallucinogenic Tea*, *The New York Times*, 22/02/2006 ; *Judge to make decision on hoasca in early September*, *The Santa Fe New Mexican*, 18/08/2002
- ^{lxxiii} In the United States District Court for the District of Oregon, CV 08-3095-PA, findings of fact and conclusion of law, filed 03/18/2009 ; *Court says church can brew hallucinogen tea*, *USA Today*, 24/03/2009 ; *Psychedelic tea-sipping Oregon sect sues Uncle Sam*, *Portland Tribune*, 30/10/2009
- ^{lxxiv} LNJ : AB1739, Rechtbank Amsterdam, 13/067455-99, datum uitspraak : 21/05/2001
- ^{lxxv} LNJ BH9844, Rechtbank Haarlem, 15/800013-09, datum uitspraak : 26/03/2009 ; VAN DER PLAS Adèle, *Ayahuasca under National and International Law: The Dutch Santo Daime Case*, *Mind Altering Science* 2010. The Netherlands' first academic conference on psychedelic research, Amsterdam, 23/10/2010
- ^{lxxvi} LNJ AZ2497, Hoge Raad, 00810/06 B, datum uitspraak : 09/01/2007 ; *NJCM-Bulletin*, jrg. 32 (2007), nr. 3, bl. 392-393.
- ^{lxxvii} AUBRON Arnau, *Les adeptes français du Santo Daime absous*, *Libération*, 14/01/2005, op <http://www.liberation.fr/page.php?Article=268047#> ; <http://www.markarkleiman.com/archives/UDV%20-%20Appendix%20to%20Opposition%20to%20Govt%20Petition%20for%20Writ%20of%20Cert%20-%20203-05.pdf>
- ^{lxxviii} *Classement comme stupéfiant de plusieurs plantes et substances utilisées à des fins hallucinogènes*, Communiqué de presse, afssaps, 03/05/2005 ; *Classement comme stupéfiant de l'iboga*, Communiqué de presse, afssaps, 28/03/2007 ; Conseil d'Etat statuant au contentieux, n°282100, lecture du 21/12/2007 ; Conseil d'Etat statuant au contentieux, n° 305953, 20/03/2009
- ^{lxxix} *Montlevon/Rituel chamanique. L'organisateur condamné pour utilisation de stupéfiants*, *L'Union*, 15/03/2011 op <http://www.lunion.presse.fr/article/aisne/montlevon-rituel-chamanique-lorganisateur-condamne-pour-utilisation-de-stupefiants>

I.A.C.S.S.O.

Informatie- en Adviescentrum inzake Schadelijke Sektarische Organisaties

Adres: Hoogstraat 139, 3de verdieping
B - 1000 BRUSSEL

Tel.: (0)2 / 504.91.68

Fax: (0)2 / 513.83.94

E-Mail: info@iacsso.be

www.iacsso.be